

amb el fons causal de la confusió de moltes coses balderes, incoherents, com el daltabaix del xivarri festiu: «tanta mentida, --- en fundar-s'hi ---, lo farien tornar *tarumba*» (1794, vol. II, 189).

¶No sé d'on ve un mot que s'ha estès molt per Amèrica, últimament: *la marabunta* designant sobretot els flagells de llagosta que destrossen totes les collites, invasió fortament remorosa; enlloc es produeix aquest flagell tant com en el Brasil, però el mot l'he llegit també en el cast. de les terres del Plata, i llegit i oït sovint a mexicans, no el trobo, però, en els diccs. portuguesos; partint del flagell agrícola, l'usen allà (i fins els periodistes d'altres terres) amb el sentit translàtic de complicació que es propaga pestíferament en molts rams de la vida pública. Com que no em vanto de coneixements enciclopèdics, em guardo de negar la possibilitat d'un manlleu de llengua aborigen, i no dono gaire valor a la indicació que el fonetista veu fàcil d'un canvi *b-n* > *m-n*; una variant epentètica *barabunda* ha existit vulgarment a Espanya mateix.

TAVERNA. *Tabernacle*, pròpiament 'baiard en què es porta la imatge d'algun sant', 'persona dins qui habita una alta virtut' (cites de Bonllabi i Galba en *AlcM* § 3) i en l'acc. fig. i pejorativa 'ximplet', 'estafermo' (EmVilanova), queda exposat amb eloqüència per Maragall: «Als Estudiants. --- sempre la rialla als llavis --- només del veure-us venir de lluny, no hi ha *tabernacle* de vanitat que no tremoli; --- afronteu tots els *tabernacles* --- tot lo que té de postís cau a miques a l'estrèpit de vostra rialla; --- la gent dels corcats *tabernacles* --- se riuran de vosaltres; --- quan us duguin homes madurs --- si per cas us trobéssiu portant algun *tabernacle*, exposeu-lo a la rialla del jovent nou ---» *O.C. Per.* 742a12 ss.-743a5.

TELA. De *teranyina*, no existeix un derivat *teranyinar* encara que l'hagin atribuït a Maragall els imperptinents correctors de les *O.C. Per.* sinó *enteranyinar*, que el poeta amb legítima llicència encabí en el vers en la pron. popular *entranyinar*: «Sant Jordi mata l'aranya; / l'aranya que ell va matar / *entranyinava* les flors / i se'n xuclava la flaire» (184.20).

TENDRUM. Potser s'hauria de posar més de relleu l'evolució gallega *-duem* de *-tudinem* (*granduen*, *semelduem*, *serviduen*, ja medieval) i la grafia *similitudinem* de les *formulae Andecavenses*. En tinc molta més documentació s. v. *-tum* en el cedulari de l'*OnCat.*

TÈRMIC. «El vers és un estat tèrmic del llenguatge»,

fórmula admirable, que pot semblar parcial però no discutible, almenys en el que té de negació implícita (Maragall, *Elogi de la Poesia*, *O.C. Per.* 677b25).

TERRA. Maragall va usar *terrè* (ll. *terrenus*) en lloc del corrent *terrenal*, en legítima llicència poètica, en l'impressionant passatge: «corro de nit, corro de dia, / veig a tothom, no em veu ningú / --- els veig la cara somniosa / del son *terrè* que es van alçat / ---» (*Comte Arnau* XIX, 34), comunicat així a Pijoan, però els correctors bàrbarament li ho canvien en *terrer*, que és substantiu, o bé només 'que corre arran del sòl' (*boira terrera*) (VIII, 908a37), (*O.C. Per.* 1049b10f., 159).

TIRAR. (VIII, 499a23 ss.) En italià tant com en català predominen les accs. i usos en què *tirare* conserva el sentit de 'llançar enllà, tirar lluny de mi', sobre el menys etimològic de 'tirar cap a mi, atraure' que ha predominat tant en francès i altres llengües romàniques: «Andrò ad impegnare lo spillone: *tirezemo avanti* fino che si potrà», «porta innanzi quel tavolino. B. —Illustrissima si (*lo tira innanzi*). Comanda altro?» Goldoni, *Il Cavaliere e la Dama* I, esc. 6 i 7.

TOMAR. Exemple primerenc de l'ús català d'aquest verb en el sentit de 'parar copsant allò que cau', que valdrà majorment la pena d'assenyalar, perquè en la benemèrita ed. de 1987, s'ha comès aquí l'evident deturpadora errada de lectura, de corrompre'l en *tronar*: «un ramassat de pluja que --- la tingueren que *tomar* com los de Sanaüja», renovant lleument la frase feta i rimadeta, que tots hem sentit: «si plou, què farem? —Farem com els de Sanaüja, / que quan plou paren la pluja» Maldà, *Calaix de Sastre* 1794, II, 248.

TORTUGADA 'conjunt de teules de forma apta per convertir-se en canaleres': «Se tira a terra la *tortugada* sobre de la capella del Portal de l'Àngel», Maldà, *Calaix de Sastre* 1785, I, 150.

TOU d'una escala, 'el buit que hi queda entre un tram i l'altre', conservació del sentit etimològic 'vacuus': «una campana pujada al campanar --- pels *tous* del mig, fins a dalt»; en la visita a Tàrraga: «en sent a mig campanar, entràrem al *tou*, a on lo rellotger de la vila ---» Maldà, *Calaix de Sastre* 1794, II, 220.

TRUJA. (VIII, 908a37) Afegim-hi una altra dada molt primerenca del mateix mot: «Petri Soterra *Truges* a. 1171, malnom d'un home citat per Mas, *Notes històriques del Bisbat de Barcelona* X, 264.